

TER INLEIDING

Dit jaar brengt diverse heel bijzondere exposities waar meer en minder handschriften en drukken te zien zijn. Presentaties van eigen bezit zoals 'topstukken' of thematisch bij elkaar gebracht, komen in Antwerpen MPM, Brussel, Deventer of Sankt Peterburg. Een reis waard is de expositie in Nijmegen waar o.m. bladen van de *Les Belles Heures* te zien zullen zijn, die na deze expositie – om reden van conservatorische aard – nooit meer in Europa getoond zullen worden.

Bij deze aflevering is ook weer een acceptgiro bijgesloten – spoedige betaling wordt op hoge prijs gesteld. We wijzen onze buitenlandse abonnees vermoedelijk geheel ten overvloede op het gebruik van IBAN-nummers (een kleine moeite en het spaart veel geld). Veel dank.

TENTOONSTELLINGEN

AMSTERDAM, Bibliotheca Philosophica Hermetica: *Koning Arthur in Nederland*. 25 juli – 19 augustus 2005. Handschriften en drukken van 12^e – 16^e eeuw, in Mnl., Frans, Duits, Engels en Latijn, en andere voorwerpen (zoals delen schoen). Zwaartepunt op teksten in het Middel Nederlands en op de rol van de Graal. Met cat. Info.: www.ritmanlibrary.nl.

ANTWERPEN, Bibliotheek Stadscampus Universiteit Antwerpen: *ABC – Antwerpse Bibliotheek Collecties*. 19 maart – 30 april 2005. Met publicatie (zie DE SCHEPPER).

ANTWERPEN, Museum Plantin Moretus: *Blind bestempeld en rijk verguld: boekbanden uit zes eeuwen bewaard in het Museum Plantin-Moretus*. 15 Oktober 2005 – 15 Januari 2006. (met publ.; Bif 46).

BONN, Ruhrlandmuseum: *Krone und Schleier – Kunst aus mittelalterlichen Frauenklöstern*. 19 maart – 3 juli 2005. Dubbeltentoonstelling, deels in Essen. Het zwaartepunt in Bonn op de tijd van de ordes (1200-1500), in Essen op de vroege periode (500-1200). Met catalogus (<http://www.krone-und-schleier.de/>).

BRUSSEL, Koninklijke Bibliotheek van België: *Honderd schatten uit de KBB*. 22 april – 30 juli 2005. Bij gelegenheid van het 175-jarig bestaan van België zijn diverse exposities georganiseerd. Unieke topstukken zijn hier in ongekende combinatie te zien. Vgl. http://www.kbr.be/actualites/expos/dossiers/175/cent_tresors/cent_tresors1_nl.html.

CAMBRIDGE, Fitzwilliam Museum en Cambridge University Library: *The Cambridge Illuminations*. 26 juli – 11 december 2005. Op twee locaties verlichte handschriften van de zesde eeuw tot in de Renaissance, oogst van veel nieuw onderzoek. Met zeer betaalbare publ. (£ 24,50; cf. Bif 46) en congres in december (zie CONGRESSEN).

DEVENTER, Historisch Museum Deventer & Stadsarchief en Athenaeum-bibliotheek: *Van de bovenste plank'. 20 jaar bijzondere aanwinsten SAB*. 23 september 2005 – 8 januari 2006 (met publ.). info: dr Ina Kok, c.h.c.m.kok@saxion.nl.

ESSEN, Domschatzkammer: *Krone und Schleier* (zie BONN).

DEN HAAG, Museum Meermanno: *Marocco door Nederlandse ogen*. 26 februari – 22 mei 2005. Expositie in kader Nederlands-Marokkaanse betrekkingen 1605-2005. Vgl. www.meermannano.nl/marokko.htm.

GRONINGEN, Universiteitsbibliotheek: *Door boekband bekoord. Boekbanden van protestants-christelijke uitgevers 1892-1940*. 23 maart – 19 juni 2005. (met publ., zie DANE).

KÖLN, Schnütgen Museum: *Aderlass und Seelentrost*. 28 januari – 8 mei 2005. De mooie expositie die eerder in Berlijn en Neurenberg te zien was (daar iets uitgebreider; cf. Bif 41 en 42, ook voor publ.). Zie verder <http://www.museenkoeln.de/museum-schnuetgen/index.html>.

LEEUWARDEN, Tresoar: *De Franeker Academiebibliotheek in de zeventiende eeuw*. 10 september – 1 (?) oktober 2005. Naar aanleiding van colloquium en publicatie over catalogi (zie CONGRESSEN).

MÜNSTER, Stadtmuseum: *805. Liudger wird Bischof*. 12 maart – 11 september 2005. In het kader van het 1200-jarig bestaan van het bisdom. Info: <http://www.kirchensite.de/index.php?myELEMENT=86236>

NIJMEGEN, Museum Valkhof: *De gebroeders Van Limburg. Nijmeegse meesters aan het Franse hof (1400-1416)*. 30 augustus - 20 november 2005. Superieure kunst (handschriften uit BnF, Metropolitan en Vaticaan).

Met congres e.a. http://www.museumhetvalkhof.nl/gvl_templates/index.htm. Tegelijkertijd te zien *De handschriften van het klooster Soeterbeeck* (thans bewaard in UB Nijmegen).

OXFORD, Bodleian Library: *After Gutenberg. History and Culture in 15th-Century Printed Books*. tot 30 april 2005. Geen publ. (vouwblad). vgl. Bif. 44.

PARIJS, Louvre: *La France romane du Xe au milieu du XIIe siècle*. 4 maart – 6 juni 2005. Ook twintig tophandschriften uit de BnF.

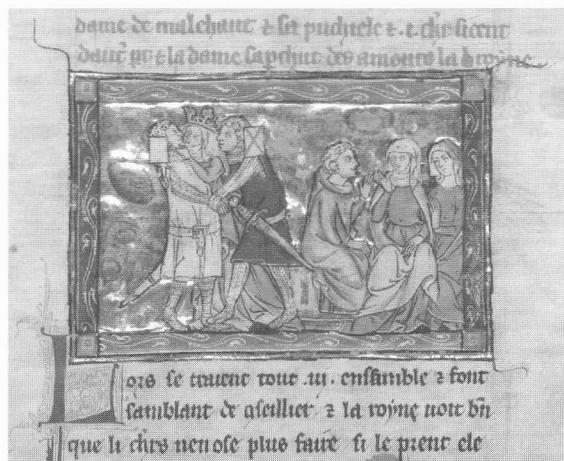
SANKT PETERBURG, <Nationale Bibliotheek van Rusland>: *Art of the West European Manuscript Books (V-XVI c.) from the Collections of the State Hermitage and the National Library of Russia* (in Russ.). Naar aanleiding van 200-jarig bestaan van handschriftenafdeling worden topstukken vanaf de vijfde eeuw getoond. Ook congres, op 14-16 juni: 'History in manuscripts – manuscripts in history'. (Met publ. onder zelfde titel, in Russisch met Eng. summary). info: manuscripts@nlr.ru.

STEINFURT, Otto Schäfer Bibliothek: *Andachtsliteratur als Künstlerbuch – Dürers Marienleben*. 23 januari – 17 april 2005. Op basis project rond Neurenbergs Humanisme. Met cat. vgl. www.Bibliothek-Otto-Schaefer.de.

TRIER, Stadtbibliothek: *Der Egbert-Codex*. 27 april 2005 – 8 januari 2006. Expositie rond beroemde hs. dat in 980-993 op de Reichenau werd vervaardigd. Met publ. (zie FRANZ).

UTRECHT, Museum Catharijneconvent: *De Kruistochten*. 3 september 2005 – 5 maart 2006. Combinatie van historische voorwerpen, replica's e.a. (waaronder requisieten voor film) belicht dit historische fenomeen vanuit verschillende religies. Met publ. (zie Bif 46).

WOLFENBÜTTEL, Herzog August Bibliothek: *'Divina officia'. Liturgie und Frömmigkeit im Mittelalter*. 28 november 2004 – 30 mei 2005. Met cat., zie DIVINA).

De eerste kus van Lancelot en Guinevere, in 'Lancelot en Prose'-Hs. (Amsterdam, BPH, Hs 1, vol 2, fol. 140^b). Vlaanderen of Noord-Frankrijk, begin 14^e eeuw. Te zien in AMSTERDAM.

NIEUWE EN AANGEKONDIGDE LITERATUUR

ACHENBACH, Renate, *Handschriften und Ihre Texte. Dietrichs Flucht und Rabenschlacht im Spannungsfeld von Überlieferung und Textkritik* (Bayreuther Beiträge zur Literaturwissenschaft, 26). Frankfurt a.M., Lang, 2004. 300 pp., ills. ISBN 3 631 50932 4. € 51,50. Op basis van Dietrichs-epen wordt 'new philology' bedreven, rond vragen naar *Fassung*, *Variante* en *Version*.

ALEXANDRE, Jean-Louis & Guy Lanoë, *Reliures médiévales des bibliothèques de France. III Médiathèque d'Orléans* (RMBF, 3). Turnhout, Brepols, 2004. 318 pp., ills (+ CD-Rom). ISBN 2 503 51192 9. € 67.

AREFORD, David S. & Nina A. Rowe (eds.), *Excavating the medieval image. Manuscripts, artists, audiences. Essays in honor of Sandra HINDMAN*. Aldershot, Ashgate, 2004. 360 pp., ills. ISBN 0 7546 3143 5. £ 50.

BENDERS, Jeroen, *Bestuursstructuur en schriftcultuur. Een analyse van de bestuurlijke verschriftelijking in Deventer tot het eind van de 15de eeuw* (Publicaties van de IJsselacademie, 173). Kampen, IJsselacademie, 2004. 381 pp., ills. ISBN 90 6697 161 4. € 23. Verzorgd uitgegeven handelseditie van zeer lezenswaardige dissertatie (cf. Bif. 40).

BISCHOFF, Bernhard, *Paläographie des römischen Altertums und des abendländischen Mittelalters* (Grundlagen der Germanistik, 24). Berlin, Schmidt, 2004. 377 pp., ISBN 3 503 07914 9. € 29,80. Derde, ditmaal ongewijzigde uitgave (naar 1986).

BOGAART, Saskia, *Geleerde kennis in de volkstaal. 'Van der proprieteten der dinghen' (Haarlem 1485) in perspectief* (Artesliteratuur in de Nederlanden, 4). Hilversum, Verloren, 2004. 252 pp., ills. ISBN 90 6550 815 5. € 22. Diss. Nijmegen, een mooie bijdrage over boek, tekst en 'vernacularisatie'.

BÜTTNER, F.O. (ed.), *The Illuminated Psalter. Studies in the Content, Purpose and Placement of its Images*. Turnhout, Brepols, 2005. xii + 615 pp., ills. geb. ISBN 2 503 51465 0. € 93,40.

CATALOGUS *librorum bibliothecae* (...) Nicolai Vernulaei. Facsimile-uitgave met een inleiding door Pierre Delsaert (Oude Vlaamse Drukken in Facsimile, 8). Wildert, Carbolineum Pers, 2005. 66 pp. € 90. Bestellen via <http://members.lycos.nl/Carbolineum/vernulaeus.html>.

COPPENS, Chris & Roger Tavernier, *Hortus Botanicus. Vijf eeuwen plantenboeken te Leuven* (Ex Officina, 3). Leuven, UP, 2004. 265 pp., ills. ISBN 90 5867 388 X. € 40. Feitelijk een bijdrage tot de inventarisatie van plantenboeken in België (verscheen bij expositie).

DANE, Jacques & Tonnis E. Musschenga, *Door boekband bekoord. Boekbanden van protestants-christelijke uitgevers 1892-1940 uit de Nederlandse industriële boekbandcollectie van de UB Groningen*. Groningen, Vrienden UB & Barkhuis, 2005. viii + 112 pp. ills. in kleur, o.m. ook van uitgeversvignetten. ISBN 9077922024. € 12. Sympathiek boekje over aardige collectie.

DELSAERT, Pierre, Koen de Vlieger-De Wilde & Geert Souvereys, *Een zee van toegelaten Lust. Hoogtepunten uit abdijbibliotheken in de provincie Antwerpen*. Antwerpen, Provincie, 2004. 208 pp., ills. geheel in kleur. ISBN 90 662 5064 X. € 24. Verscheen bij expositie in Antwerpen (zie Bif. 44).

DESCHAMPS, Jan & Herman Mulder, *Inventaris van de Middelnederlandse handschriften van de Koninklijke Bibliotheek van België (voorlopige uitgave). Zevende aflevering*. Brussel, KB, 2005. xx + 135 pp., ISBN 90 6637 134 X. Weer een – jaarlijks verschijnend – deel van dit voortreffelijke, wetenschappelijk buitengewoon belangwekkende project over de grootste verzameling Middelnederlandse handschriften ter wereld. Het is door de inmiddels overleden Jan Deschamps gestart maar wordt door Herman Mulder uitgevoerd. In deze aflevering ook een korte terugblik op Deschamps (1917-2004).

DIVINA *Officia. Liturgie und Frömmigkeit im Mittelalter* (Ausstell.kat. HAB, 83). Wiesbaden, Harrassowitz, 2004. 484 pp., ills., geb. ISBN 3 447 05126 4. € 39. Verscheen bij expositie in WOLFENBÜTTEL).

DOBRAŃSKI, Stephen B., *Readers and Authorship in Early Modern England*. Cambridge UP, 2005. 240 pp., geb. isbn 10 05 21842964. £ 45. case-studies rond o.m. Philip Sidney (ca. 1655) en John Milton.

DUGGAN, Anne J., Joan Greatex & Brenda Bolton (eds.), *Ommia disce. Medieval Studies in Memory of Leonard Boyle O.P.* Aldershot, Ashgate, 2004. 380 pp., ills., geb. ISBN 0 7546 5115 0. £ 52. 20 bijdragen over drie

favoriete onderzoeksthema's van Boyle, o.m. theorie en praktijk van paleografie.

FEHR, James Jakob & André Bouwman (eds.), *Legatum Stolpianum. History and Archives of the Leiden Prize Competitions in Natural Theology and Moral Philosophy, 1754-2004* (Codices manuscripti, 38). Leiden, Leiden University Library, 2004. 288 pp., 34 ills. ISBN 90 74204 12 0. € 30.

FAY-SALLOIS, Fanny & Dominique Ponnau, *A treasury of Hours. Selections from illuminated Prayer Books*. Los Angeles, J. Paul Getty, 2004. 128 pp., ills. ISBN 0 89236 819 5. \$ 19,95. Selectie uit dozijn handschriften.

FRANZ, Gunther & Franz Ronig. (eds.), *Der Egbert-Codex. Das Leben Jesu – Ein Höhepunkt der Buchmalerei vor 1000 Jahren*. Luzern, Faksimile Verlag / Darmstadt, Wiss. Buchgesellschaft, 2005. 256 pp., ills., geb. ISBN 3 8062 1951 6. € 29,90. Verscheen bij expositie in TRIER.

FREEMAN-SANDLER, Lucy, *The Lichtenthal Psalter and the manuscript patronage of the Bohun family* (Studies in Medieval and Early Renaissance Art History, 38). London, Harvey Miller, 2004. 180 pp., ills., deels kleur., geb. ISBN 1 872501 13 3. £63, € 90.

GEHIN, Paul, *Les Manuscrits grecs datés des XIIIe et XIVe siècles conservés dans les bibliothèques publiques de France. Tome II, XIVe siècle (première moitié)* (SGRA, 1). Turnhout, Brepols, 2005. iv + 199 pp., ills. ISBN 2 503 516441 6. € 250.

GISTELINCK, Frans & Luc Knapen, *Early sixteenth century printed books, 1501-1540, in the library of the Leuven Faculty of Theology. Supplement: ten years of acquisitions*. Leuven, Bibl. Godgeleerdheid & Peeters, 2004. xvii + 123 pp., ills. ISBN 90 429 1542 0. € 35.

GUMBERT, J. Peter, *Codicologische eenheden - opzet voor een terminologie*. Amsterdam, KNAW, 2004. 40 pp., ISBN 90 6984 408 7. € 9. Uitgave van voordracht gehouden voor KNAW op 10 februari 2003 – een Engelstalige versie verscheen in 2004 (zie onder VARIA).

HUYBENS, Gilbert, *Thesaurus Canticorum Flandrensiū. Het gedrukte Nederlandse liedboek in Vlaanderen (1508-1800). I: Bibliografie* (Miscellanea Neerlandica, 30). Leuven, Peeters, 2004. xxiv + 293 pp. ISBN 90 429 1526 9. € 45.

JENSMA, Goffe, *Het Oera Linda-Boek. Facsimile's, transcriptie en vertaling*. Hilversum, Verloren, 2005. 416 pp., ills., geb. ISBN 90 6550 841 4. € 25. Editie van een beroemde vervalsing uit de negentiende eeuw.

KLEMM, Elisabeth, *Die ottomischen und frühromanischen Handschriften der Bayerischen Staatsbibliothek, 2* (Katalog der illuminierten Handschriften der Bayerischen Staatsbibliothek in München, 2). Wiesbaden, Reichert, 2004. 320 + 240 pp., ills., geb. ISBN 3 89500 348 4. € 220

KORTEWEG, Anne S., *Splendour. Gravity and Emotion. French medieval manuscripts in Dutch collections*. Den Haag, Museum Meermanno / Zwolle, Waanders, 2005. 224 pp., ills., geb. ISBN 90 400 9630 9. € 45. Bijgewerkte editie (met betere afb.) van publicatie bij expositie in Meermanno 2002 (cf. Bif. 39).

KREN, Thomas & Kurt Barstow, *Italian Illuminated Manuscripts in the J. Paul Getty Museum*. Los Angeles, Getty, 2005. 96 pp., ills (kl). ISBN 0 89236 820 9. \$ 19,95. Van negende tot zestiende eeuw uit eigen bezit.

KRONE *und Schleier, Kunst aus mittelalterlichen Frauenklöstern*. München, Hirmer, 2005. 640 pp. kleur, geb. ISBN 3 7774 2565 6. € 45 (tijdens expositie – zie BONN en ESSEN – € 32).

VAN DER LAAN, Harry, *Het Groninger boekbedrijf. Drukkers, uitgevers en boekhandelaren in Groningen tot het eind van de negentiende eeuw* (Groningse Historische Reeks, 20). Assen, Van Gorcum, 2005. 488 pp., ills., ISBN 90 322 4094 4. € 27. Dissertatie Utrecht.

MAITRE, Claire (ed.), *Catalogue des manuscrits d'Autun. Bibliothèque municipale et Société Éduenne* (CATA, 1). Turnhout, Brepols, 2004. xc + 785 pp., ills, geb. ISBN 2 503 51708 0. € 95. Met o.m. meer dan 35 hss. van vóór het jaar 1000.

PLEIJ, Herman, Joris Reynaert e.a., *Geschreven en gedrukt. Boekproductie van handschrift naar druk in de overgang van Middeleeuwen naar moderne tijd*. Gent, Academia Press, 2004. 6+243 pp., ills. ISBN 90 382 0548 1. Diverse bijdragen op basis van drie workshops in Gent en Amsterdam.

SCATTERGOOD, John, *Manuscripts and ghosts: essays on the transmission of medieval literature in England*. Dublin, Four Courts, 2005. 240 pp., ills., geb. ISBN 1 85182 930 X. € 65.

De maand april, afgebeeld in 'Les Tres Riches Heures' van de hertog van Berry (Musée Condé, Chantilly) te zien in NIMEGEN.

De SCHEPPER, Marcus, *ABC – Antwerpse Bibliothele Collecties. Catalogus bij de tentoonstelling in de Bibliotheek Stadscampus Universiteit Antwerpen* (Uitgave van de Vereniging van Antwerpse Bibliothele, NR 2). Antwerpen, 2005. 80 pp., ill., geb. ISBN 90 80885 2 5. (zie ANTWERPEN).

SCHMITZ, Wolfgang (ed.), *Bewahren und Erforschen. Beiträge aus der Nicolaus-Matz-Bibliothek (Kirchenbibliothek). Michelstadt. Festgabe für Kurt Hans STAUB zum 70. Geburtstag.* Michelsberg, Stadt Michelstadt, 2004 (gedrukt 2003). 384 pp., ill., geb. ISBN 3 924583 43 9. € 29,30. Boeiende verzameling zeer uiteenlopende studies rond een kleine maar rijke bibliotheek (vgl. www.michelstadt.de/handschriften.pdf).

De SIMONE, Daniel (ed.), *A heavenly craft. The woodcut in early printed books.* New York, Braziller, 2004. 224 pp., ill., ISBN 0 0876 1536 6. \$ 50. Bundel over diverse aspecten in eeuw na Gutenberg.

SCHWOB, Anton & Karin Kranich-Hofbauer (eds.), *Zisterziensisches Schreiben im Mittelalter – Das Skriptorium der Reine Mönche* (Jb. Int. Germanistik, A 71). Bern etc., Lang, 2005. ca. 400 pp., ill., 3 03910 416 0. € 82,10. Acten van interdisciplinair congres in 2003.

SMIT, Wim J.Th., *Van verstellingen tot restauratie. De zorg voor de boeken van de Librije van Zutphen vanaf het midden van de negentiende eeuw.* Zutphen, Librije, 2005. 64 pp., ill., deels kleur. ISBN 90 809488 1 0. € 12,50. Instructieve bijdrage over de beroemde – nog steeds deels – geketende bibliotheek.

STAMKOT, Bert, *Het Gorcumse boek. Vijf eeuwen drukken, uitgeven, verzamelen, lezen en leren te Gorinchem.* Gorcum, Gorcums Museum, 2004. 224 pp., ill., ISBN 90 804257 7 x. € 24,50. Bijzonder vormgegeven zeer instructieve publicatie bij expositie in Gorcum (zie Bif. 44).

STORM VAN LEEUWEN, Jan (ed.), *Association internationale de Bibliophilie. XXe congrès, La Haye, 1997.* Madrid, 2004. 135 pp., ill., in kleur. ISBN 84 95241 34 x. Niet in de handel. Schitterend uitgevoerde uitgave van voordrachten van congres in 1997.

TRAXEL, Oliver M., *Language Change, Writing and Textual Interference in Post-Conquest Old English Manuscripts. The Evidence of Cambridge, University Library, li.1.33* (Münchener Universitätsschriften, 32). Frankfurt a.M., Lang, 2004. 268 pp., ill., ISBN 3 631 52844 2. € 45,50. Studies rond een twaalfde-eeuws handschrift.

WEEKES, Ursula, *Early engravers and their public. The Master of the Berlin Passion and manuscripts from convents in the Rhine-Maas region, c. 1450-1500* (Studies in Medieval and Early Renaissance Art History, 39). London, Harvey Miller, 2004. 384 pp., ill., deels kleur. ISBN 1 872501 52 4. £ 84, € 120.

WEILER, Anton & Chr. de Backer, *Monasticon Fratrum vitae communis. III Niederlande* (ABB, Extranummer 18 [in het boek staat per

abusis deel 20]). Brussel, ABB, 2004. 444 pp. Geen ISBN. Het lang verwachte deel van het grote naslagwerk over de Fraterhuizen in het tgw. Nederland.

WINTER, Ursula & Kurt Heydeck, *Die Manuscripta Magdeburgica der Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, 2: Ms. Magdeb. 76-168* (SBB-PK, Kataloge der Hss.abteilung 4,2). Wiesbaden, Harrassowitz, 2004. 249 pp., ill., geb. ISBN 3 447 05054 3. € 70. Bespreekt 64 voornamelijk theologische handschriften. Opmerkelijke verzamelhandschriften o.m. van Nicolaas van Kues (1473-1479) en een rondreizende dominikaan (Bremen, Maagdenburg & Cambridge, 1458-1463).

CONGRESSEN EN EVENEMENTEN

PHILIPS VAN KLEEF (1456-1528): POLITICUS EN BIBLIOFIEL
Op 22 april wordt in de KB Brussel een eendaags colloquium gehouden rond Philips van Kleef. Een tiental sprekers belicht diverse aspecten. Een tentoonstelling wordt geopend (zie Brussel). Info: via dr Hanno Wijsman, h.w.wijsman@let.leidenuniv.nl.

CULTUUR IN VROUWENKLOOSTERS
Van 13-16 mei 2005 zal in 'die Wolfsburg' (bij Essen) een colloquium plaats vinden onder de titel *Frauen – Kloster – Kunst. Neue Forschungen zur Kulturgeschichte des Mittelalters*. Het evenement kadert in de dubbele tentoonstelling in Bonn en Essen. <http://hsozkult.geschichte.hu-berlin.de/termine/id=3659>.

TEXTUAL BIBLIOGRAPHY FOR MODERN FOREIGN LANGUAGES
6 juni 2005 zal in the British Library te Londen een Seminar plaats vinden over diverse aspecten van drukken en boekproductie in West-Europa ('foreign'). Info: susan.reed@bl.uk.

ACADEMIEBIBLIOTHEEK FRANEKER

In de Fryske Akademy te Leeuwarden zal op 9 en 10 september 2005 een colloquium georganiseerd worden over 'Nut en Nadeel van de Academiebibliotheek'. Een tiental sprekers behandelt aspecten van bibliotheken van en rond universiteiten in de zeventiende eeuw. Aanleiding is de publicatie van een studie naar en uitgave van de oudste catalogi van de Franeker Academiebibliotheek die 10 september verschijnt (Bif 46). Een tentoonstelling in Tresoar vergezelt het evenement. Info en aanmelding: dr Goffe Jensma: gjensma@fa.knaw.nl.

15^e CONGRES CIPL / APICES

Het eerstvolgende congres van CIPL/APICES is gewijd aan 'Regionalism and Internationalism: Probleme der Paläographie und Kodikologie im Mittelalter'. Het wordt gehouden te Wenen, van 13-17 september 2005. Wie zich heel tijdig aanmeldt kan op gunstige voorwaarden ondergebracht worden. Nadere gegevens en inschrijving via <http://www.irht.cnrs.fr/cipl/apices.htm> of ter plaatse, dr Alois Haidinger: alois.haidinger@oeaw.ac.at.

HANDSCHRIFTEN CATALOGISEREN IN INTERNATIONAAL PERSPECTIEF
24-26 oktober 2005 zal in de Bayerische Staatsbibliothek te München het eerstvolgende (driejaarlijkse) internationale congres gehouden worden van de zgn. 'Handschriftenbearbeiter', te weten de mensen die bezig zijn met de wetenschappelijke ontsluiting van middeleeuwse handschriften. Een voorlopig programma en aanmelding (tot 31 juli) <http://www.bsb-muenchen.de/hsstagung/index.htm>. Verdere info dr Bettina Wagner: bettina.wagner@bsb-muenchen.de.

BOEKVERLUCHTING

Op 8 – 10 december 2005 is de 'Cambridge Illuminations Conference' gepland, een groot evenement ter afsluiting van dito expositie ter plaatse. Cf. <http://www.crash.cam.ac.uk/events/2005-6/camilluminations.html> voor info en aanmelding dr Stella Panayotova (sdp26@cam.ac.uk).

V A R I A

UIT BIBLIOTHEKEN

BIBLIOTHECA PHILOSOPHICA HERMETICA (BIBLIOTHEEK J.R. RITMAN)
Op 14 april 2005 werd een overeenkomst ondertekend door de oprichter en verzamelaar Joost Ritman en de Nederlandse regering over een overdracht – op termijn – aan de Nederlandse staat van de bijzondere collectie over christelijk-hermetische gnosis die sedert 1957 bijeen gebracht is. De collectie wordt rijkseigendom, maar blijft als eigen entiteit in het eigen (markante) gebouw gehuisvest. cf. www.ritmanlibrary.nl.

Een 17de eeuwse drukkerij, onderdeel van een vignette van de Dordtse drukker Nicolaas de Vries. Afgebeeld in STAMKOT.

PERSONALIA

OVERLEDEN

In de afgelopen periode zijn enkele bekende en vruchtbare specialisten op het gebied van het middeleeuwse boek overleden. Op 3 november 2004 ontviel ons Janet Backhouse, vele jaren verbonden aan de British Library in Londen, en 10 maart 2005 stierf de Romeinse paleograaf en de laatste levende van de oprichters van het *Comité International de Paléographie* Giulio Battelli (die vorig jaar zijn 100ste verjaardag vierde; zie Bif. 44).

AMSTERDAM

Per 1 april 2005 werd Klaas van der Hoek (tot dan verbonden aan de UB Utrecht) aangesteld als conservator handschriften aan de UB te Amsterdam – naast Jos Biemans, die bijzonder hoogleraar werd.

ORATIES EN AFSCHIEDSCOLLEGES

AMSTERDAM

15 april 2005 aanvaardde Prof. dr Jos A.A.M. Biemans zijn ambt als 'Bijzonder hoogleraar in de wetenschap van het handschrift in relatie tot de beschavingsgeschiedenis, in het bijzonder van de Middeleeuwen (500-1500)', met het uitspreken van de oratie *Het begrijpen van de vorm*.

LEUVEN

Op 25 mei 2005 is aan de Katholieke Universiteit Leuven de inaugurale lezing van de Van der Weyden Leerstoel – Paul & Dora Janssen. Als titularis is Prof. dr Jan van der Stock benoemd. De voordracht is door Prof. James Marrow en de middag staat in het kader van *Illuminare*, het 'Studiecentrum voor Miniatuurkunst' van de KU Leuven.

BIFOLIUM is een informatieblad over activiteiten rond handschriften en oude drukken. Het bevat zoveel mogelijk gegevens over tentoonstellingen, catalogi, conferenties, workshops, bijeenkomsten van codicologen en bibliografen. Bifolium verschijnt tweemaal per jaar, in april en oktober. Een abonnement kost momenteel € 10 per vier nummers (twee jaargangen), over te maken naar girorekening 33 50 785 (Postbank Arnhem-NL). Voor instellingen met gecompliceerde administratieve eisen is € 10 per jaar verschuldigd. Na opgave van naam en adres bij de redactie ontvangt men een rekening of acceptgirokaart.

Mededeling voor onze abonnees in het buitenland: Omdat de kosten voor buitenlands betalingsverkeer buitensporig hoog uitvallen, vragen wij U om Uw betaling bij voorkeur zo te regelen dat de transferkosten voor Uw rekening komen. Voor internationaal bankverkeer is een referentie nodig naar IBAN: NL33 PSTB 0003 3507 85, BIC-CODE: PSTBNL21 tnv Bifolium, Afdeling Middeleeuwse en Renaissance Studies (MRS), RU Groningen, Groningen). Dank U.

Message for our Foreign subscribers: As the charges for collecting your subscription are very high (up to € 7 – 10 or even more!), we would like to ask you to mention on your cheque or International PO-money order that the costs of transfer are yours. For international banking references to IBAN: NL33 PSTB 0003 3507 85, BIC-CODE: PSTBNL21 in the name of Bifolium, Department of Medieval & Renaissance Studies, PO Box 716, 9700 AS Groningen – The Netherlands are most helpful. Thank you.

Redactie: Jos.M.M. Hermans [+31] 50 3636114, fax: 3637263, j.m.m.hermans@rug.nl en W.C.M. Wüstefeld wwustefeld@zonnet.nl.

OVERIG

SAMENGESTELDE HANDSCHRIFTEN

In de tweede jaargang van het door de universiteit van Cassino (It) uitgegeven tijdschrift *Segno e Testo* (Turnhout, Brepols, 2004, ISBN 2 503 51738 2, € 61,50) zijn de bijdragen afgedrukt die gehouden werden op een congres in 2003. Een fascinerende bundel over uiteenlopende (aspecten van) verzamelhandschriften en wat daar op lijkt, voorafgegaan door de (Engelse versie van) de lucide inzichten van Peter Gumbert over 'codicologische eenheden' (vgl. GUMBERT).

DIGITALIA

CENSUS BOEKBANDEN IN GROOT-BRITANNIË

Het project om middeleeuwse boekbanden in het Verenigd Koninkrijk te inventariseren maakt goede vooruitgang. Een eerste fase is afgesloten en de resultaten zijn op CD-Rom beschikbaar: *The Census of Western Medieval Binding Structures to 1500 in British Libraries. Stage 1: Bindings in Cambridge Libraries*. 1439 items zijn ingevoerd in een Access 2000 database, waaraan telkens een gescande tekening van de band is toegevoegd. Ook enkele relevante publicaties over het project zijn toegevoegd alsook een handleiding hoe de D-base te gebruiken. De CD kost £15 (+ p&p). Cheques op naam van Dr. J. M. Sheppard (anders dan in Stirling kost extra). Info en bestellingen Jenny Sheppard, Flax Mill Cottage, Clements Lane, Mere, Wiltshire BA12 6DF U.K.

'DMGH': MONUMENTA GERMANIAE HISTORICA OP HET NET

Sinds de stichting van de MGH in 1819 zijn meer dan 350 kloekke boekdelen verschenen waarin middeleeuwse historische en juridische bronnen werden ontsloten. In een van de omvangrijkste digitaliseringsprojecten van de Bundesrepublik Deutschland wordt tot 2010 dit geheel gedigitaliseerd tot 'dMGH'. Voorlopig staat ca. 80 % als 'Bilddatei' op het web en is raadpleegbaar onder <http://www.dmgd.de>.

OUDESTE CATALOGUS UB GRONINGEN OP INTERNET

In 1619 stelde bibliothecaris Mulerius een lijst op van het boekenbezit van de in 1615 gestichte bibliotheek van de Academie te Groningen. Het eerste deel van het prachtige handschrift dat als catalogus van de vroegste collectie is overgeleverd werd gedigitaliseerd en ontsloten. Aan elk item zijn – waar exemplaren bewaard bleven – moderne catalogusbeschrijvingen gekoppeld, en zo is de collectie toegankelijk gemaakt voor verder onderzoek. <http://syllabus.ub.rug.nl/>

MIDDELEEUWSE MUZIEK UIT LAGE LANDEN OP INTERNET

Het Leuvense Centrum voor de studie van muziek in de Lage Landen, de 'Alamire Foundation' (gesticht in 1991) onderhoudt sedert enige tijd een fraaie website. De stichting is genoemd naar Petrus Alamire (pseudoniem voor Petrus Imhoff, ca. 1470-1536), een van de belangrijkste muziek-kalligrafen en samensteller van prachtige koorboeken. Via de site www.arts.kuleuven.ac.be/alamire komt men in een Nederlands- dan wel Engelstalig scherm met verwijzingen naar activiteiten binnen het genoemd instituut en verder in het veld.

Daarnaast bestaat het voortreffelijke door dr Ike de Loos beheerde vnl. op (liturgische) handschriften en handschriftenonderzoek georiënteerde 'Chant behind the Dikes': <http://utopia.ision.nl/users/ikedl/chant/ike/>.

Vgl. verder Bif 38 voor meer internationale sites.